



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. Theophili Raynavdi, Ex Soc. Iesv. Erotemata De
Malis Ac Bonis Libris, Deque Ivsta Avt Inivsta, eorumdem
confixione**

Raynaud, Théophile

Lvgdvni, 1653

Series IV. Libri nec in se mali, nec nociui.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11141

Hes libros, si aliud non allegetur quàm argumenti inanitas, hinc ablego, quod, ut suprà aduertit, alia hic dispendia attendamus, quàm temporis: & possit in huiusmodi lucubrationibus plurimùm quandoque prodi ingenij. Quid enim ingeniosus Synesiana celebratione caluitij? Notauit hunc talium scriptio- num fructum, Gellius *notato loco*, ex Phauorini sententia. [Infames, (inquit,) materias, siue quis matuit dicere inopinabiles, quas Græci *ἀδύτοις καὶ τρώας ὑπερβόρως* appellant, & veteres docti sunt: non sophistæ solùm, sed Philosophi quoque, & noster Phauorinus oppidò quàm libens in eas materias dicebat, vel ingenio expergificando ratus idoneas, vel exercendis argutiis, vel edomandis vsu difficultatibus, sicuti cum Therstæ laudes quæsuit, & cum febrim quartis diebus recurrentem laudauit. Lepida sanè multa, & non facilia inuentu in vtramque causam dixit.]

393.

Absolutè tamen loquendo, inane est huiusmodi laborem subire, & in ho- mine aliis distento curis, ratione muneris, aut gradus, labor ille posset non vacare labe. Quò pertinet disputatio, quam instituit Hernæus *quodlib. 2. q. 16.* an viro Theologo, mortale sit hære in quæstionibus curiosis. Admissa enim honestate ventilationis quæstionum curiosarum, ad laxandum, vel iucundè exercendum animum, sicut potest honestum esse, & labe vacans ludere, di- missis ad tempus negotiis seriis; subiungit, posse tamen esse mortale peccatum in studio talium quæstionum; vtique nimio, si inde dispendium animarum exoritur; quatenus qui nugis illis insistit, posset utiliter nauare operam de- pulsioni errorum alicubi fortè vigenium, in euentu, in quo charitas, aut stu- dium fidei, iniiciat necessitatem depellendi errores illos. Non ista frustrà iactari ab Heruæo, sed experimento firmatum esse tricas inutiles Scholasticorum, in- utilibus curiositatibus, imò meris nugacitatibus plus iusto insistentium, & languentium circa pugnas verborum, nocuisse supra modum Ecclesiæ Dei, se- culo superiore, eum Lutherana caligo operuit populos, quæstus iam pridem est Melchior Canus *lib. 9. de locis cap. 1.* agens de Theologis arundines longas argumentorum, & gerrarum Sophisticarum proferentibus, cum deberent tela non imbellia vibrare.

394.

S E R I E S I V.

Libri nec in se mali, nec nocui.

Actum hætenus de libris & in se malis, & noxiis, ideòque confingendis. Item de libris in se malis, sed non noxiis, ideòque sine cuiusquam periculo, immunibus à confixione. Nunc agendum sequitur de libris in se malis, imò bonis; itémquè non noxiis, sintne eorum aliqui confingendi. Hoc proponens, videbor ad rem superuacaneam aggredi; confixio enim, damnum à libro im- minens spectat, eiùsque vitium supponit. Vbi ergo vitium non interuenit, & damni periculum abest, frustrà, imò cum iniuria, videtur præbendus confi- xioni locus. Meritò tamen id à nobis agitari, sequentia monstrabunt.

395.

EROTEMA XVIII.

*An libri quidam idcirco configendi, quod eorum
argumentum deinceps premi, nec ulterius
agitari placeat.*

DE hac re egeram plenè hoc loco, discussis latè & accuratè rationibus, quibus constaret, eam praxim premendi quasdam materias, prætextu duntaxat pacis conseruandæ, non videri admodum commodam Ecclesiæ, neque esse consentaneam vsui maiorum. Nonnullæ quidem sunt quæstiones, quarum agitatio inducere posset dissidia, atque tumultus in populis, ac proinde quas premere præster; (quidam namque errores nequaquam tam latè se potuissent effundere, nisi contentione creuissent, vt dixit Seuerus Sulpitius *dial. 1.* agens de Origenis dogmatibus, & libris.) Ex altera tamen parte, periculum imminere videtur, ne inhibita plurimarum materiarum discussione ac vulgatione, oclusas breui videamus Theologiæ scholasticæ conclauium fores; quandoquidem à paucis annis tam multarum quæstionum Theologicarum, & propè omnium, in quas incurrere concertationem aliquam contingit, discussione, saltem, quæ libris editis euulgetur, est interdictum. Inferbuit de summo nitore, ac tersissima puritate Conceptionis Beatæ Mariæ, de eluctabilitate efficacium gratiæ auxiliorum, de indirecta summi Pontificis potestate in temporalia, de hierarchiæ finibus, de necessitate & materia proxima Confirmationis, aliisque hypermisticæ Theologiæ capitibus contentio, quam non more maiorum, Pontificia, aut conciliaris definitio diremit; sed indictum iustitium, obstructo ore, & confractis calamis, verita eius agitatione suppressit, ac silentij sipatio obduxit. Standum esse iussis maiorum, nemo in dubium reuocat sanus. Suggestere tamen debita cum humilitate maioribus, quid incommodi prohibitiones illæ inferre queant, nemo iure reprehendat, cum Moyses spiritu Dei plenus, Ethnici hominis suggestionem non sit auersatus. Hoc itaque est, quod hoc loco præstiteram. Postea tamen, cum ante quinquennium mihi Româ in Gallias regredienti, summus Pontifex imperasset, vt rationes quas ad laxandam prohibitionem à me conquisitas & discussas dixeram, Romam examinandas transmitterem, auulsam ab hoc opere rationum illarum tractationem, retuli in peculiarem dissertationem, cui hunc præfixi titulum, *Theologia supplex, instructa libello, pro libera quæstionum scholasticarum inter Doctores discussione, cum charitate atque modestia.* Hæc causa est, cur disputatio de re proposita, hier hoc loco, nec ad Erotema præfixum, detur responsio.

EROTEMA XIX.

An libri, nullo, vel gratis conficto Autoris nomine editi, sint configendi.

VIdeti potest perinde esse, suppresso prorsus parentis nomine librum edere; ac adhibito quidem nomine aliquo, sed e mentito. Et sunt sanè duo illa valdè affinia. Nihilominus hoc secundum, præter nominis suppressionem, facum continet, qui nisi interpolatio sit modica, & quam omnes non lusciosi facile deprehendant, ut cum *Theodorus* pro *Dorotheo*, *Philothens* pro *Theophilo*, *Alcunus* pro *Caluino* ponitur; quibusdam, ac nominatim Maldero, opusculo *de restrictionibus*, non videtur abesse à mendacio, quod liquet prorsus exulare, cum nomen omninò reticetur. Itaque est aliquod inter duo illa discrimen; sed quod in re præsentis, nullum esse videri iure potest. Nam qui nomen e mentitur, verè premit nomen suum. Meritò igitur duo hæc coniungimus.

396.

Librorum anepigraphorum, vel pseudepigraphorum, iusta damnatio.

Synodus Tridentina *sess. 4. in decreto de usu, & editione sacrorum librorum*, vetat quosvis libros de rebus sacris, sine nomine Autoris imprimere, vel imprimi facere, illòsve in futurum vendere, aut apud se retinere, nisi primùm examinati, probatque fuerint ab Ordinario, accesseritque etiam Superiorum facultas, si autores fuerint Regulares. In euulgatores item, codicum illorum manu duntaxat exaratorum, eandem stringit securim censuræ, si librorum discussionem, & approbationem prædictam non adhibuerint priùs quam euulgentur. Multa transgressoribus constituitur, cum anathematis, tum pecuniaria: quam priùs Concil. Lateran. sub Leone X. *sess. 50.* iis constituerat Typographis, qui librum idonea approbatione non communitum fecissent publici iuris. Et quamquam amissio librorum sic editorum, & publica eorum combustio, quam Concilium Lateranense inflixerat, librum non approbatum edentibus, non intorqueatur à Tridentino, in eos, qui absque nomine autoris excudunt libros de rebus sacris: tamen sufficienter libros configit, & autores damnat, cum libros eiusmodi distrahi, aut retineri vetat. Cæterùm hoc Concilij interdictum, quod ad libros de rebus sacris arctabatur, instructio sub Pio IV. edita *tit. de impressione librorum*, §. 1. ad omnes planè libros extendit. [Nullus liber, (inquit,) in posterum excudatur, qui non in fronte nomen, cognomen, & patriam præferat autoris.] Subesse tamen aliquando posse iustam causam reticendi nominis, iudicio Præsidentum probandam, ibidem subditur. Sed hoc rarum admodum, & infrequens est. Ut plurimum autem, ac ferè semper exprimendum est autoris nomen, vel quod perinde forè statuit Io. Azorius *p. 1. lib. 18. c. 17. q. 3.* nomen certi Collegij, aut Cœnobij, vel Vniuersitatis.

Rationes

397.

Rationes huius edicti, & cur meritò configantur libri incerto parente prodeuntes, non sunt obscuræ: sed illa primaria est, quod facilius ea ratione propinetur incautis, venenum, à quo cauissent, si adhibito legitimo titulo, facus factus non fuisset. Eaque ex causa, iam olim in Ecclesia, libri absque autoris nomine fuere suspecti, vt docent illa Tertulliani *lib. 4. contra Marcio. c. 2.* [Et possem iam hîc gradum figere, non agnoscendum contendens opus, quod non erigat frontem, quod nullam constantiam præferat, nullam fidem repromittat de plenitudine tituli, & professione debita autoris.] Nimirum iam ea ætate locum habebat corruptela libros absque autoris nomine, vel appictò falso autore euulgandi, quod fuisse Caluino, & posteris solemniissimum, exemplis omninò multis, demonstrat Feuardentius ad inscriptionem Epistolæ Catholicæ S. Iacobi. Idque cordatioribus plerisque sectariis improbarum docet.

Addenda est ratio, ex debito auctoribus laborum præmio, & honore seruando. Sanè *titulos* librorum idcirco dictos, quòd ob appositum autoris nomen, famam eius tuerentur, scripsit Alciatus *ad tit. ff. de rebus creditis. si certum petatur.* Et quamquam à comptis potiùs librorum capitibus ad modum ornamentorum capitibus Flaminicarum, nomen *tituli* mauult deriuari Magius *lib. 1. miscell. c. 14.* Tamen Alciato suffragatus videtur Varro *lib. 6. de ling. lat.* Accedit non contemnenda ratio ex impedienda permistione librorum. Cautum enim præterea ea ratione est, ne spuria soboles in alienam quandoque familiam, magna cum confusione, & lectorum dispendio irrepant. Quid enim optandum magis, quàm vt grauium Scriptorum panes siliginei, (vt sic dicam cum Sancto Gregorio, humillimè de suis, præ Sancti Augustini scriptis loquente,) admisto surfure minorum operum non contaminentur? Dolemus id non rarò, cum SS. Augustini, Hieronymi, Bernardi, aliorumque lucubrationibus infartas, alias vix legi dignas, certè tantorum virorum legitimis scriptionibus longè impares, deprehendimus. At cur irreperint in alienum nomen spurij partus, non postrema ratio fuit, quod sine autorum nomine prodissent. Succurrit animo, quod de Gulielmo Couentriensi in tabulis Britannicorum Scriptorum tradit Pitsæus, in more illi fuisse, libros fundere sine patre, sine matre, sine genealogia. Vnde manauit error, quo nonnullæ eius scriptiones aliis fortassè quibusdam, vna Sancto Anselmo est adscripta, nempe *Elucidarium*; quam fœdam hallucinationem nuper deteximus. Tantum sanè à legitimis Anselmi fœtibus distat ea lucubratio, quantum propè ab homine simia.

398.

Quare vt rationes cæteræ deessent, ingenti rei literariæ bono consultum est, ea propriij autorum nominis adhibendi indictione, quæ ne supponantur viris magnis geræ scriptionum, confert permultum. Idque spectasse præter cætera, qui operibus quæ edebant, nomina sua inscribebant, docet in hunc modum Autor libri *de oper. Christi Card. in prologo ferè initio.* [Sic & Philosophi, & Doctores antiqui, tractatibus suis nomina prætexuere, breui titulo grandis materiæ latitudinem prælibantes, & propriæ gloriæ, præposito nomine suo prouidentes, vt integritatem operis, & laboris auctoris, tam styli, quàm personæ in posterum auctoritas conseruaret, & facile scripturæ subtilitas indicaret, si aliqua manus inuida elegantiae tractatum eliminatorum, pannum rudem insueret: vel nugis suis, quasi sua essent, quæ alius laudabiliter dictasset, furtiua translatione infereret.]

Audi etiam Claudianum Mamertum *lib. 1. de statu Animæ cap. 2.* [Primum quærere cordi est, quidnam rationis extiterit, vt tantas initurus causas de tamque sublimibus loquuturus sciri vitauerit. Si benè conscius disputas, cur nomen occultas? Si agnosci metuis, cur opus prodis? nec dicam, cur ita conscribis? An maiorum super hoc forsitan exempla sectaris? Sed video Prophetas, Euangelistas, Apostolos, post etiam authenticorum plurimos tractatores, sua propriis voluminibus nomina prænotasse: alios etiam operum suorum in propriis vocabulis inchoasse principia, vt est illud, *Petrus Apostolus Christi*; & Paulus, nec non alij, atque alij fundatores Ecclesiæ, atque eruditores. Videlicet præcauenda fore nonerant Apocryphorum vana, vel noxia. Sed nec sic quidem fallacium temerarium vitari figmenta potuerunt. Hinc est, quòd pleraque Pauli, multorumque Sanctorum vocabulis prænotata, sanitas fidei nostræ Catholicæ non recipit, quia non lenocinio nominis, operis meritum pensat, sed autorem sibi, styli veritate conciliat. Enimuerò illud, quod ista pagina propalatur, eiusdemque autor occultatur, euidens facit iudicium, eundem scilicet, à quo sit composita, fuisse damnatum. Nemo enim studet occultari, nisi qui formidat agnosci. Ego tamen satis mirari nequeo, cur in eodem vitandæ noxæ non fuerit stadium, in quo supprimendi nominis potuit esse iudicium.]

Non omitto Petrum Pictauiensem, qui epistola ad Petrum Cluniacensem, excusans, quòd nomen suum breui lucubrationi præfixisset, ait in primis se id fecisse iussam ab ipso Petro Cluniacensi, Superiore suo. Deinde [quòd sciret, multos probatæ Religionis, & humilitatis viros, hoc idem de quibuslibet scriptis suis olim studiosè fecisse. [Quos certè magis, (inquit,) in hoc quantulo-
cunque opusculo nostro imitari affecto, quàm quosdam nostri temporis scriptores, qui nescio qua vel cautela, vel imperitia, vbique nomina sua supprimunt, incurrentes apocryphorum scriptorum vecordiam, qui siue de falsitate, siue de hæresi, quibus, (vt fertur,) sua omnia fermentabant, redargui fugientes, nusquam propria vocabula prætulerunt. Non ergo me hîc aliquis ante tempus iudicare festinet, sed Deo, & conscientiæ meæ, me dimittat, & ipse, si voluerit, Ouidium sine titulo scribat.]

*Quid in contrarium ex usu Scriptorum Canonicorum,
& SS. Patrum, opponi possit.*

Video opponi in contrarium posse, vsum cui ægrè inuratur nota. Bona 400.
quippè pars librorum veteris Testamenti, non præfixo auctoris nomine, incertum est à quo sit conscripta. Nominatimque plerique Psalmi, anonymis parentibus sunt editi. In nouo item Testamento, Apostolus ad Hebræos scribens, nomen suum non præfixit ei scriptioni; improbant enim graues Auctores meritissimò, quòd aliqui præfixum ibi quoque Pauli nomen, vt semper alibi, existimarunt: ab Interprete autem dimissum esse, siue quòd manco exemplari vteretur, siue per humanam incogitantiam. Quæ interpretem vulgatum criminandi audacia, eo securiùs est repellenda, quòd ea taciti auctoris causa, nulli veterum in mentem venit; cum tamen tam multi causam pressi in ea epistola auctoris, scrutati sint quàm diligenter. Sanctus certè Chrysostomus in fronte

epistola ad Romanos disertè supponit, quod dixi, & à SS. Matthæo, Marco, Ioanne, Luca, pressum nomen suum affirmat: tamen cogitandum relinquit, cur Propheta, & Salomon nomina sua præposuerint scriptioibus suis.

401.

Ad hæc Autor antiquus, cuius insignis liber de operibus Christi cardinalibus inter S. Cypriani opera adscriptus legitur, non modò nomen suum reticuit, prudens ac volens, sed etiam pro eo vsu pugnauit. Adscribo partem verantissimæ orationis. [Sic in capite libri sui quisque auctorem se posuit, vt & stylus auctori, & stylo auctor famularetur, & auctoritate altrinseca, communis gloria muniretur. Hoc virorum illustrium præclara meruerunt ingenia, & per hæc viuax eorum fama, & gloria indelebilis perseuerat. Nos verò, qui vix intelligimus quæ ab eis dicta sunt, sensu, & eloquentia omninò eis impares, si quid aliquando scribimus, indignum titulo iudicamus, ne forè nobilis materia, cuius explanationi studium adhibemus, decoloratam se potius, quàm ornatam nostra præsumptione queratur.]

Non est quidem hic autor, Cyprianus; id enim D. Augustinum non lauisset, adeò sollicitum pro liberando S. Cypriano ab errore de callo hæreticorum Baptismo; qua labe aliquando sorduerat: & abstergi nullo negotio potuisset ex hoc opere, *initio sermonis de Baptismo Christi, & serm. de Pass. Dom. sub finem*; quibus locis, error ille Sancti Cypriani, disertè, & citra ambages, fortiterque conuellitur. Quamuis igitur non sit hic auctor S. Cyprianus, est tamen auctor grauissimus, & lectu dignissimus, cum facundiam, qua valet plurimum, Christianæ pietatis sapore exquisitè condiuerit; nomen autem suum, & suppressit, & supptimi debuisse, conatus est demonstrare.

402.

In eadem nauis est Saluianus, qui tamen egregio operi, quod ad Ecclesiam Catholicam inscribebat, appinxit nomen *Timothei* appellatiuè acceptum, quod magno diuini honoris æstu flagrate se profiteatur in eo opere; tamen agnosci de nomine noluit. At non secus facere, qui extraneam appellationem præfigit operi, quam si nullam adhiberet, præmissimus. Porò non modò consultò nomen suum pressit in ea scriptioe Saluianus, sed pro eo quoque silentio postea pugnauit, scribens ad Salonium Episcopum, suam aliquando discipulum; sic enim habet ferè initio epistolæ eidem operi præfigi solitæ. [Sed requirit forsitan aliquis, quis ille auctor sit, si Apostolus non est, & vtrum suum libellis ipsis, an alienum nomen inscripserit. Verum est, potest hoc quidem quæri, & rectè quæritur, si inquisitio valet ad aliquem fructum peruenire: ceterum si infructuosa est, quid necesse est vt labore curiositas, cum profectum curiositatis non sit habitura cognitio? In omni enim volumine, profectus magis quæritur lectionis, quàm nomen auctoris; & ideo si profectus est in lectione, & habet quisquis ille est, quod potest instruere lecturos quid ei cum vocabulo, quod iuuare non potest curiosos? Ita vt dignissimè huic inquisitori Angelicum illud respondeatur. Patriam quæris, an mercenarium? Cum enim nullus profectus sit in nomine, qui profectum scriptis inuenit, superfluè nomen scriptoris inquirat.]

Rursus vberius sub epistolæ finem, in pleniore tractatione secundi quæsitur, cur scilicet suppressam esset autoris nomen, sic disserit. [Nunc illud dicimus, quod secundum est; scilicet cur in titulo libellorum non sit nomen autoris. Cuius rei licet vna sit causa maxima, multæ tamen, (vt reor,) esse potuerunt;

æ primùm illa veniens à mandato Dei, quo præcipitur vitare omnibus modis terrestris gloriæ vanitatem; ne dum humanæ laudis aurulam quarimus, præmium cæleste perdamus. Ex quo etiam illud est, quod & orari Deus, & donari occultè iubens, vult nos fructum boni operis commendare secreto, quia nulla sit maior fidei deuotio, quàm quæ conscientiam vitat hominum, Deo teste contenta; *nesciat enim* (inquit Saluator,) *manus sinistra quid faciat dextra tua,* & *Pater tuus qui videt in absconso, reddet tibi;* & idè scriptori illi ad subtrahendum ei titulo nomen suum, atque celandum, sufficere hæc tantummodò causa potuit, vt quod in honorem Domini sui fecerat, diuinæ tantum scientiæ relèruaret, & res commendabilior Deo fieret, quæ famam publicam deuitallet. Sed tamen quod confitendum fuit, præcipuum illud fuit, quia scriptor ille, vt legimus, humilis est in oculis suis, ac vilis sibi exiguum se penitus, atque vltimum putans, & hoc, quod maius est, mira fide, non officio humilitatis assumptæ, sed iudicij simplicis veritate; vnde est, quod iure se etiam ab aliis habendum putans, qualis à semetipso, rectè libellis suis alienum nomen inferuit; scilicet ne authoritatem salubribus scriptis personæ suæ paruitas derogaret. Omnia enim admodum dicta tanti existimantur, quantus est ille, qui dixit: siquidem tam imbecilla sunt iudicia huius temporis, ac penè tam nulla, vt hi qui legunt, non tam considerent quid legant, quàm cuius legant; nec tam dictionis vim, atque virtutem, quàm dictatoris cogitent dignitatem: idcirco igitur scriptor ille, abscondi, & latitare omnibus modis voluit, ne scripta, quæ in se habent plurimum salubritatis, minora forsitan fierent per nomen Auctoris. Habet itaque quisquis ille est, qui requirit cur alienum nomen assumptum sit.]

Quod factum à Saluiano videmus, æquè ab aliis Patribus vsurpatum est. 403.
Nam Vincentius Lyrinensis, aureum commonitorium edidit nomine *Peregrini*, vt Auctor est Gennadius in *Vincentio*, & ex fronte quoque Commonitorij discimus. Sulpitius *epistola ad Desiderium*, præfixa libro de vita Sancti Martini, rogat vt is liber suppresso auctoris nomine edatur. [Quòd, (inquit,) & fidei valeat, titulum frontis rade, vt muta sit pagina; & quod sufficit loquatur materia, non loquatur Autorem.] Raymundus Iordani, sub *Idiota* obscurissimo nomine hætenus latuit. Richardus à Sancto Laurentio, *prologo secundo* in opus suum de Beata Maria, profitetur, se consultò nomen suum reticuisse. Et inde factum est, vt illud opus nomine *Marialis*, *Alberti Magni*, diu sit vulgatum. Gulielmus Conuentriensis Carmelita, referente *Pisæo*, benè multos libros edidit suppresso suo nomine. Idem factum à Thoma Moro, liquet ex Stapletono in *Mori vita cap. 6.* Homerum à presso vbique suo nomine celebrat Dio Chrysost. *orat. 36.*

Quid quòd nonnulli Patres, opera sua vulgarunt nomine anteriorum Patrum grauius, quod multo plus est, quàm vel nomen reticere, vel nomen nulli proprium apponere? Sic vt nonnulla exempla superiùs diffusè expensa, hîc compendio representem, Sanctus Anastasius Sinaita, *cap. 10. ιδρυξ pag. 193.* Tomum dogmaticum de Incarnatione à se conscriptum sub nomine S. Flauiani, vltro fatetur. Item S. Vigilus *lib. 5. contra Eutychem, non longè à principio*, ait, se librum nomine Sancti Athanasij edidisse contra Arrium, Sabellium,

236 *Quid de libris Autoris anonymi, vel eментiti.*

Sabellium, & Photinum, qui inter D. Athanasij opera sub nomine *disputationis Laodiceae habitae*, perseverat. Inter D. Augustini opera circumferuntur sermones *ad fratres in Eremo*, quos eментito tanti Patris nomine ab alio editos esse, videtur debere esse extra dubium: non tamen damnantur illi sermones; imò in Concilio Aquisgranensi sub Ludouico Pio, allegantur cum laude. Non pauci nomen Flauij Dextri, appictum gratis ei Chronico, quod nuper eius nomine prodiit, censuerunt. Liber tamen ille liberè teritur omnium manibus. Primus liber, qui à Societate I E S V prodiit, (nempè Canisij Catechismus,) primùm prodiit absque Authoris nomine, vt scribit Raderus in *Canisio lib. 5. cap. 6.* Similium exemplorum nullibi est parcitas, & in tractatione de multiplici suppositione librorum, concessimus pleraque. Videbimur ergo seuerius agere, si libros anepigraphos, vel pseudepigraphos, eo nomine configendos putemus, quod autoris nomine careant, vel confictum præferant.

Elisa, quæ ex scripturis anepigraphis præferebantur.

405. His argumentis planè euincitur, causas subesse posse, cur interdum autoris suppressio, libro sit innoxia: id quod etiam in regulis Pij IV. iussu editis, statui vidimus, & habemus exemplum librorum sacrorum plurimorum, quibus ex iusta causa non est adscriptum nomen Authoris. v. g. Moses Genesi nomen suum non præfixit, vt constaret opus illud Dei esse, tanquam Autoris; Mosem verò scribam duntaxat fuisse, vt ratiocinatur Anastasius *lib. 2. in Hexaëm. sub finem.* Et idem est de aliis libris absque Authoris nomine editis, in sacrum Canonem relatis. Eadem ratio habere locum potest circa authores Psalmorum, qui carent authoris nomine; significare enim voluit eo de autoribus silentio, Spiritus sanctus, se esse autorem sacrarum scriptionum. Id quod etiam aliquando in actu signato exprimit; siue dicendo librum sacrum esse non Matthæi, vel Lucae, sed secundum Matthæum, & Lucam; siue dicendo librum esse conscriptum inspirante Deo: vt cum in plerisque Psalmis habetur, *Psalmus ipsi David*; id est, diuinitus inspiratus, atque concreditus, vt obseruat Genebr. Quam etiam ob causam, vt notat S. Gregor. *hom. 2. in Ezech.* ad illud, *Et vidi, & ecce ventus*, voluit Spiritus sanctus, vt scriptor Sacer interdum de se ipso, vt de tertia persona, & extranea loqueretur; ad indicandum germanum libri sacri autorem, esse Spiritum ipsum sanctum, non autem Canonicum Scriptorem. Et quamquam neque Scriptor sacer semper loquatur in tertia persona, neque semper reticeat nomen suum, tamen benè prouisum est aliquando ita accidere, vt is quem proposui, effectus bonus obtineretur: quamquam, quod attinet ad Psalmos, quorum autor est anonymus, S. Hilarius in *Prologo Psalmorum*, arbitratur eos esse autoris, cuius nomen proximè præcessit in antecedente quopiam Psalmo: sed quia reclamant non pauci, nec vacat id excutere, retineamus sanè rationem propositam.

406. Apostolus aliam ob causam, nimirum, quòd se Iudæis exosum sciret, & tanquam Mosaicae legis infestum hostem haberi, acturus cum eis, prudenter subtrahit nomen suum, ne odio scriptoris, à scriptione abhorrerent, & doctrinae subsidium

subsidium quod illis porrigebat, nauseantibus & fastidientibus non prodesset. Quod est Clementis Alexandrini apud Eusebium 6. *histor. cap. 18.* S. Hieronymi *lib. de Scripturis, in Paulo*, Sancti Augustini *in expositione inchoata epistola ad Rom.* aliorumque de suppresso in ea epistola Pauli nomine iudicium, sanè verisimile. Ego illud exprimo verbis Chrylostomi *tom. 5. Græc. homil. 61.* [Cum ad alios quidem omnes scribit, nomen suum epistolarum exordio præfigit: ad Hebræos autem mittens literas, nihil tale fecit, sed simpliciter non exprimens quis esset, vel ad quos scriberet, ut mos illius erat, ita demùm incepit, *Multifariam, multisque modis olim Deus loquens Patribus nostris.* Et verò Pauli sapientiæ hoc fuit. Ne enim in consortium odij venirent, tanquam larua quadam, nominis suppressione se ipsum occultans, ita clam cohortationis ipsis adhibet medicinam. Cùm enim odio prosequimur quempiam, quamvis aliquid rectum dicat, non propenso animo, neque cum voluptate, quæ ab eo dicuntur, excipimus. Quod ipsum ne tum quoque accideret, suum nomen ex epistola sustulit, ut nullum epistolæ obiiceretur impedimentum, quominus posset audiri. Neque enim Iudæi tantum qui erant increduli, sed & illi ipsi, qui crediderant, oderant illum & auersabantur.]

Nec malè addunt aliqui recentiores, cùm se Saulus iam Paulus, Saulum dicere noller, ne resumpto Iudaico, & abiecto Romano nomine, apud Christianos ex Ethnicismo conuersos quasi Iudaizans, & ad vomirum canis more reuersus malè audiret: nec expedire etiam censeret, ut se Paulum apud Hebræos diceret, quòd ea nominis mutatio ingesta, calcata, (ut tulerat calumnia,) legis Mosaicæ memoriam videretur renouatura, & in aliquorum fortassis exacerbationem cessura, maluisse Paulum abstinere sui nominis præfixione. Proferturque etiam alia ratio ex Clemente Alexandrino apud Eusebium 6. *histor. cap. 11.* & ex S. Hieronymo *in cap. primum ad Galat. ferè initio*, circa titulum, nec non etiam ex Theodoretò, qui Paulum, solemnem epistolam suarum Epigraphem in hac prætermisisse consuerunt, quod scribens ad Hebræos, quorum Apostolum, (ut hîc vocat,) vel, (ut alibi loquitur,) ministrum Circumcisionis agnoscebat Christum ipsum, refugerit præ humilitate, dicere se, ut alibi semper in epistolarum titulo, *Paulum Apostolum.*

*Cur aliqui Patres nomina sua presserint, aut aliena
adhibuerint.*

Similiter Author operis *de operibus Christi cardinalibus*, ne nominis sui tenuitate, (ut præ humilitate sentiebat,) vilesceret tractatio argumenti dignitate nobilis; maluit autoris nomine vacuum prodire. Nec dissimiliter pro eminentia operis sui inscriptione differuit Saluianus, addita aculeatæ lucubrationis apud permultos subsequutura offensione, quam æquum erat in authorem non retorqueri; ut proinde satius fuerit nomen eius subticere. Iisdem rationibus, ac præsertim spe fructus maioris ex scriptione hauriendi, permotos esse reliquos Patres, qui nomen suum dissimularunt, vel alieno nomine prænotarunt libros suos, exploratum esse debet. Quòd si de Pseudo-

gustino ad Eremitas fermocinante idem statuendum censeat æquus lector, eum scilicet, vt plus prodesset, ex Augustini persona declamitare scripto voluisse, non abnuam. Idiota verò mentem humillimam, appellatio ipsa monstrat; vt non sit pro aliis suppressi per eum nominis causis conquirendis laborandum. Chronici Flauij Dextri anceps est causa, de qua in præsentia pronunciate non placet. Sed si victoria esset penes eos, qui huiusmodi Chronicon nouitium esse contendunt, & falsò adscriptum Flauio Dextro, non esset laborandum in causis speciosi nominis ei Chronico præfixi, cum id ex vanissima vanitate flagitiosè susceptum esse, non esset futurum dubiam.

408.

Quare maneat, libros nullo, vel e mentito auctoris nomine editos, nisi sub sit idonea suppressionis illius causa maioribus probata, confixioni iure patere, etiam si boni, & innocui essent. Et sanè suppetit ipsius Auctoris præiudicium aduersus librum suum, cui nomen veri auctoris præfigere non est ausus. Expendatur probrum libri quod non erigit frontem. Eo ipso enim innuitur esse reprobum, quia veritas, vt alibi plenè trado, non amat latere, sed gestit erumpere, ac manifestari. Duntaxat falsitas & malitia, auct celari, vt rectè assumit Tertullianus, *cap. 1. Apolog.* Iis ipsis, qui enormia patrarunt vt factis, premi ac occultari commertis, respondeat pœna, repensã sæpè est publico decreto suppressio nominis, vt illi templi Ephesij magnificentissimi incendiario; cum factus esset se tantum facinus aggressum, vt inde nominis immortalitatem assequeretur. Decreto enim publico cautum est, ne eius nomen vsquam consignaretur. Quanquam nescio vnde innotuit, nomen ei fuisse *Herostrato*. Tyberij item decreto, artifex, vitri non fragilis inuentor, æterna nominis suppressione multatus est, vt scribit Dio *lib. 57.* quia eius inuentum iudicatum est perniciosum; quippè pretia auro & argento, ac quibusuis metalis detracturum, vt Plinius notauit *lib. 36. cap. 26.* Quæ ergo improuidentia est, vltro libro suo accersere, quod pro maxima pœna valdè noxiis decreto publico irrogatur, nempe vt nomen auctoris oblitteretur, nec permânet ad posteros eius memoria? Qui itaque sic statuit de suo opere, non potest ægrè ferre quod ei publica sententia suffragetur, & tenebris damnet librum quem auctor sub sipario latens, sibi censet probrosum; & eo ipso, indignum luce publica pronunciat.

EROTEMA XX.

*An eo tantum nomine, quòd liber quispiam
nouam doctrinam contineat,
sit configendus.*

409.

Colloco in hac serie, libros ex sola nouitate suspectos, quia ex se possunt & innoxij, & boni esse. Considerandum ergo est, an ob solam nouitatem,

nouitatem, periclitari debeant. Videtur autem adhibenda distinctio. Nam vel nouitas spectat fidei dogmata, vel modum dumtaxat ea confirmandi, aut illustrandi; aut certè cadit in aliquam materiam, cui nihil est cum fide diuina commune.

In causa fidei, reprobatur nouitas.

Nouitas in rebus fidei, vt notauit Naz. *orat. 33. initio*, apud Apostolum 1. *Timoth. 6.* idem est, quod error, vel doctrina improbanda. Et hac ratione, Faustus Episcopus Apolloniadis, *ep. ad Petrum Fullonē*, ait. [Scis Apostolos non fuisse præceptores in nouitate.] id est, nouitatum magistros non fuisse, qui tantum docebarit quæ à Christo acceperant. Similiter apud Lyrinensem in commonitorio nunquam satis laudato, fusissimè monstratur, *nouitates* idipsum esse quod *hæreses*. Nominatimque *cap. 26.* prolato eo Apostoli loco quem Nazian. quoque allegauit tanquam spiritali quodam gladio, quo sæpè truncatæ, semperque truncandæ sunt hæreses, subdit. [Et posthæc inueniuntur aliquitanta inueteratæ frontis duritia, tanta impudentiæ incude, tanto adamantante pertinciæ, qui tantis eloquiorum cælestium molibus non succumbant, tantis ponderibus non fatiscant, tantis malleis non conquassentur, tantis postremò fulminibus non conterantur? *Deuota*, (inquit,) *prophanas* uocum nouitates, non dixit *antiquitates*, non dixit *ueterustates*, imò planè quid è contrario sequeretur ostendit. Nam si vitanda est nouitas, tenenda est antiquitas, & si prophana est nouitas, sacrata est uetustas.] S. Basilius *lib. de Spiritu sancto cap. 29.* ad eundem lydium lapidem, exigi uult res fidei. [Veneranda sunt enim uetusta dogmata, quod ob antiquitatem, seu caniciem quandam, habeant quiddam reuerendum.] Idem *epist. 62. in laudibus Eusebij Neocesariensis*, illud fusè recenser, quod uetera ueterum proferret, & nouitates auerfaretur.

Augustinus *lib. de uilit. credendi cap. 1.* per studium nouitatis desinit hæreticum. Eamque hæreseon, & Catholicorum dogmatum, ueluti caracteristicam assignat Orig. *tractat. 21. in Matth.* Pulchrè uera Theophil. *Alex. hom. 1. Pasch.* hac ex causa confert hæreticos ueritatis antiquæ fastidia sustinentes, præstantibus cibis, uulgares fastidientibus, & uouos, ac insolitos affectantibus. Hæc illi uniuersè.

Sigillarim uerò, quibusuis planè hæresibus, idipsum à Patribus obiectum est. Petrus Chrysologus impugnans Nestorianos *serm. 145. in fine*. [Humanæ leges intra triginta annos litigiosas omnes interimunt quæstiones; & Christus circa quingentos annos natiuitatis suæ causas præstat? ortus sui lites patitur, status sui sustinet quæstiones?]

Hieronymus pulchrè *epist. 65. num. 24.* de Origenis erroribus cum Pamachio, & Oceano differens. [Quisquis es, (inquit,) assertor nouorum dogmatum, quæso te, ut parcas Romanis auribus, parcas fidei, quæ Apostoli uoce laudata est. Cur post quadringentos annos docere nos niteris, quod antè nesciuimus? Cur profers in medium, quod Petrus, & Paulus edere noluerunt? Usque ad hunc diem, sine ista doctrina mundus Christianus

410.

stianus fuit. Illam senex tenebo fidem, in qua puer natus sum.] Magistrum videret expressisse, cuius illa sunt sanè illustria *orat. 52. num. 14.* nouitatem Apollinaristarum redarguentis. [O ingentem absurditatem! absconditam post Christum sapientiam nobis annunciant, id quod sanè lachrymis dignum est. Nam si triginta dumtaxat abhinc annis fides initium sumpsit, cum quadringenti iam anni ferè fluxerint, ex quo Christus manifestatus est; inane utique tanto tempore fuit Euangelium, inanis etiam fides nostra; frustra que Martyres martyrio perfuncti sunt, & tales tantique Antistites plebi præfuerunt.] Similia Tertullianus *lib. de præscript. cap. 29.* S. Athanasius *de Synodis Arimini, & Seleucia initio*, Lyrin. *in commonitorio, cap. 33.* aliàs 34. Pacianus *epistol. 3. initio.*

411.

Apud S. Epiphanium, cum Aëtius Anomæorum parens, Catholicos nominasset antiquarios, & qui iamdiu opinionis suæ adhæserunt, (ita enim habet initio sui libelli, quem S. Epiphanius *her. 76.* descripsit, & initio Syllogisticorum capitum, quæ S. quoque Epiphanius ex eo subiicit;) ad hunc modum ei reponit S. Epiphanius, redarguens quod stultè Catholicos sic nominasset. [Etenim sancta Dei fides ab initio existens, & semper antiqua, & non inueterascens, semper est; & firmatum est huius fundamentum, & existit habens suum Dominum sine tempore. Idèd neque ipsa temporalis existit, sed cum Angelis conuersatur, & Sanctos per generationem, ac generationem ornat. Tu verò potiùs temporalis es, passus, ac deceptus ab errore, & elatus mente, etiam gregem tuum fusim in pabulum spinosum implicuisti; nemo enim ex veteribus tecum sensit o Aëti, qui contra Antiquarios scribens, ipse temporalis es, & minimè antiquarius.]

De Manichæis in hunc modum scribit S. Augustinus *lib. 15. contra Faust. c. 3.* Quid agunt isti euangelizantes nobis præter quod accepimus, nisi ut nos à castitate corrumpant, quam Christo seruamus, quando legem Dei culpant nomine verustatis, & errorem suum laudant nomine nouitatis; quasi omnis verustas fugienda sit, aut omnis nouitas appetenda; cum & mandatum vetus in laude ponat Apost. Ioan. & prophanas verborum nouitates euitari iubeat Apost. Paulus.]

Ex variis Patribus, multa in eandem sententiam, & nouitatis hæc in parte improbationem, collegit Radulphus de Riio *lib. de Canonum obseruantia, propositione 6.* Et plura etiam Thomas Bozius *lib. 3. de signis cap. 9.* Denique ex nouitate septimam hæreseos notam, in hæreticis huius temporis, egregiè monstratam legere licet in *Codice Fabriano lib. 1. tit. de summa Trinitat. & fide Catholica, §. septima nota.*

Ethnici quoque, & Iudæi in negotio Religionis, antiquitatē probarunt.

412.

Non dissimile studium erga verustatem in causa Religionis viguisse in Ethnicis, discimus ex Tertulliano *cap. 6. Apolog.* necnon ex Arnobio *lib. 2. num. 60.* & ex Isidoro Pelusiota *lib. 2. epist. 46.* Itémque ex Hilario Diacono *Ephes. 5.* ad illud, *Nemo vos seducat inanibus verbis*, Lactantio *lib. 2. Instir. c. 6.* Zacharia Mytilenæo *sub finem disputationis de mundo contra Philosophos.* Ut propterea S. Chrys. *hom. 7. in 1. ad Cor.* in illa verba, *Quis cognouit sensum Dei*, mundi per Apostolos conuersionē ex eo capite admirabilissimā esse statuatur, quod tātuli homines, abiecta veteri superstitione ad nouā doctrinā fidei amplectendā, Ethnicos induxerint.

Apud

Apud Theophilum Antiochenum lib. 3. initio, Autolycus Christianam Religionem repudiat, quia recens tunc, & nupera erat: obfirmatur autem in Ethnicismo ob eius antiquitatem, quam etiam valdè contra Christianos extollit Asclepiades Præses apud Prudentium hymno 10. Peristeph. agens cum S. Romano, verbis illis:

*O fas priorum, moris ò prisci status!
Inuenta Regum pro salute publica,
Pompiliorum nostra carpunt secula:
Quis hos sophistas error inuexit nouus,
Qui non colendos esse Diuos disputent?
Nunc dogma nobis Christianum nascitur.
Post euolutus mille demùm Consules
Ab vrbe Roma, ne retexam Nestores.
Quidquid nouellum surgit, olim non fuit.
Vis summa rerum nosse? Pyrrham consule.
Vbi ista vester tunc erat summus Deus,
Diuam fauore cum puer Mauortius,
Fundaret Arcem septicollem Romulus?
Quod Roma pollet auspiciato condita,
Ioui Statori debet, & Diis cæteris.*

Hoc sanctum ab auo est, hoc ab atavis traditum.

Quod autem Ethnici, præsidio se verustatis securos maximè arbitrarentur, idcirco aliqui Patres grauissimè demonstrarunt, esse id planè intutum munimentum in causa Religionis, si aliud nihil proferatur. Optimè præter cæteros id prosequitur S. Ambrosius initio illius epistolæ, qua Symmachi relationem pro Ara victoriæ, confutauit. Et rursus egregiè sub finem epistolæ. [Sed maiorum, (inquit,) seruandus est ritus. Quid quòd omnia postea in melius profecerunt? Mundus ipse, qui vel primùm coactis elementorum per inane seminibus tenero orbe concreuerat, vel confuso adhuc indigesti operis caligabat horrore, nonne postea distincto cæli, maris, terrarumque discrimine, rerum formas, quibus speciosus videtur, accepit? Exuræ humentibus tenebris; nouum terræ stupuere solem. Dies in exordio non refulget, sed in processu temporis, incremento luminis micat, & caloris exæstuat. Luna ipsa, qua propheticis oraculis species Ecclesiæ figuratur, cum primùm resurgens in menstruas reparatur ætates, tenebris nobis absconditur, paulatimque cornua sua complens, vel è regione Solis absoluens, cari splendore fulgoris irrutilat. Exerceri in fructus, terræ antè nesciebant: post vbi imperare aruis sollicitus cœpit agricola, & informe solum vestire vineis, syluestres animos domesticis mollitæ cultibus exuerunt. Anni ipsius, ætas prima, quæ nos vsu parili colorauit, nuda gignentium, sed in processu lapsuris floribus vernat, postremis adolescit fructibus. Nos quoque æui rudes, sensus habemus infantæ, sed mutati in annos, ingenij rudimenta deponimus. Dicant igitur in suis, omnia manere debuisse principiis, mundum tenebris obductum, quia splendore Solis illuxit, displicere: Et quanto gratius est animi tenebras depulisse, quàm corporis, fideique iubar emicuisse quàm Solis? Ergo, & mundi, sicut omnium rerum primæ uæ, uiam mutarunt, ut venerabilis canæ fidei sequeretur senectus. Quos hoc mouet, re-

413.

H h prehendant

prehendant messem, quia sera fecunditas est; reprehendant vindemiam, quia in occasu anni est: reprehendant oliuam, quia postremus est fructus. Ergo & messis nostra, fides animarum in Ecclesia; gratia meritorum vindemia est, quæ ab ortu Mundi virebat in Sanctis; sed postrema ætate se diffudit in populos, ut aduerterent omnes, non rudibus animis irrupisse fidem Christi; nulla enim sine aduersario corona est victoriæ: sed explosa ea opinione, quæ antè conualuit, id quod erat verum, iure prælatum.]

Concinnè item Philippus Abbas *lib. 1. in Cant. c. 6.* [Ad hanc non accessit Porphyrius, Aristoteles, Socrates, siue Plato, non primus non secundus, non de cælo cadens ille tertius Cato, non denique quisquis abhorruit cæcatus malitia, gratiæ nouitatem, tenens, & retinens suæ, vel scientiæ, vel sapientiæ vetustatem: quorum scientia non sanare, sed inflare veraci iudicio, prædicatur. Sapientia verò apud Deum, grauis esse stultitia iudicatur in qua tamen fixi manent sensu nescio veritatis, semetiplos seducendo quodam priuilegio vetustatis. E quibus vnus,

*Qui properant, (inquit,) noua musta bibant, mihi fundat anitum,
Testa merum.*

Non mustum nouæ gratiæ de sponsi pectore luculento, sed fundi sibi optans vinum erroris vetus, de vase lutulento; cuius eum acceptior, eo sibi perfectior videtur suauitas, quod etiam eum vsus confirmauit, & auita sanxit antiquitas. At verò mustum nouum, quod à vasis veteribus non potest sustineri, illi bibant, qui properant, qui procedentem è thalamo sponsum diligunt intueri.] Est auaritia, iudice Apostolo, idololatria, atque ad eò auari, Ethnicis accensendi. Quòd autem hi quoque mystici idololatræ, & Ethnici, antiquitate suam idololatriam tuerentur, eos refellit Sanctus Ambrosius *lib. de Tobia cap. 22.* Ad hæc Iudæos pariter, constat, non alia magis ex causa obfirmari in errore, quàm quod antiquitatem superstitionis suæ nolunt abiicere. Sic Herbanus Iudæus disputans secunda die cum Gregentio, pressus argumentis, ait Gregentio: [Sapienter quidem respondes. Verum enim verò, nos auitam illam, & patriam fidem deserere, & ad nouam accedere semper dolemus, & vehementer angimur. Vinum enim vetus, nouo melius est.] En quantoperè tenaces sint antiquitatis, miseri Apellæ. Iraque apud Christianos, multo magis, nouitas in causa Religionis, & fidei, exosa meritò est.

In Scripturæ interpretatione, improbatur nouitas.

416. Quia verò Scripturæ diuinæ, vnum sunt è reconditoriis, quibus fides continetur; (verbum enim Dei, quo fides Christiana nititur, aut est scriptum, aut traditum,) propterea inter Catholicos, suspecta semper fuit nouitas interpretationum Scripturæ sacre, eaque hæreticum constitui, paulo latius nomen hæretici vsurpando, tradit S. Hieron. *in cap. 5. ad Galatas*, adductus *cap. hæresis 34. quest. 3.* Sed & in Synodo Trullana *actione vltima can. 19.* iubetur, [ne quis Scripturam aliter interpretetur, quàm quomodo Ecclesiæ luminaria, & Doctores suis scriptis exposuerunt.] Quod ratum habetur in Tridentino *sess. 4. decreto de editione, & vsu sacrorum librorum*, vbi quilibet vetatur contorquere Scripturam ad sensus suos, contra eum sensum, quem tenuit, & tenet Ecclesia; aut etiam contra vnanimem consensum Patrum. Grauius contra Caie-
ranum

canum id infigit Canus 3. de locis cap. 3. concl. 5. Eadēque valent contra Eras-
mum, qui lib. 3. de ratione concionandi, sub finem, multus est in tuenda liberta-
te nouandi circa expositionem Scripturarum. Et siue malitiosè, siue imperitè,
ita statuit quæstionem, vt longè absit à vero, quod ait hac in parte improbari
à Catholicis DD. Videsis ibi à pag. 181.

Iam olim Patrum plerique, eam Scripturæ contorsionem ad sensus extraneos
cum communi Patrum anteriorum mente pugnantes reprehenderunt, vt vide-
re est apud Chrysostomum hom. 34. in 1. ad Cor. in expensione illorum Aggæi
verborum, *meum est aurum*. Isidorum Pelusiorum lib. 3. epist. 292. Origenem
hom. 7. in Ezech. ferè initio, qui vtinam quam aliis fixit interpretandæ, non con-
tra antiquorum mentem Scripturæ regulam, seruasset ipse. Audi enim quid te-
stis omni exceptione maior S. Vincentius Lyrin. c. 23. *commonit.* de eo pronun-
ciet [Origenes, tantus ac talis, dum gratia Dei insolentiùs abutitur, dum in-
genio suo nimium indulget, sibi que satis credit, dum paruipendit antiquam
Christianæ Religionis simplicitatem, dum se plus cunctis sapere præsumit,
dum Ecclesiasticas traditiones, & veterum magisteria contemnens, quædam
Scripturarum capitula nouo more interpretatur, meruit, vt de se quoque, Ec-
clesiæ Dei diceretur, *Si surrexit in medio tui Propheta*. Et paulo post. *Non audies,*
(inquit,) *verba Propheta illius*. Et iterum. *Quia,* (inquit,) *tentat vos Dominus*
Deus vester, virum diligatis eum, an non. Verè non solum tentatio, sed etiam
magna tentatio deditam sibi, atque à se pendentem Ecclesiam admiratione
ingenij, scientiæ, eloquentiæ, conuersationis, & gratiæ, nihil de se suspi-
cantem, nihil verentem, subito à veteri Religione in nouam profanitatem sen-
sim, paulatimque traducere.]

417.

Ratum igitur esto, nouitatem in rebus fidem spectantibus, deuitandam esse,
& libros, qui eam inuehant, meritò parere censuræ, tanquam audaciæ impro-
bandæ fœtus. Inde enim Origenistarum nouitates esse deriuatas, Theophilus
Alex. lib. 1. Pasch. sub finem, egregiè aperit; non tacens quo abrupta hæc dementia
tandem deducat. [Quamuis, (inquit de libris Origenis,) iuxta vaticina-
tionem Prophetæ, Babylonis Calix, aureus esse dicatur, & compositione, ac
lepore, verborum veritatis pulchritudinem præferat, & transfiguret se in An-
gelum lucis; tamen sciendum, quòd quicumque bibunt de vino illius, mouen-
tur, & corruunt, & contriti, lamentatione sunt digni. Nos autem mortiferis
perturbationibus resistentes, muro continentiæ vallemus animam, & libertatem
illius, quotidiana virtutum exercitatione tueamur. Sicut enim venditi serui
eorum, qui pro eis dedere pretium, & famuli & verberones vocantur, ira
qui animas suas variis vendidere desideriis, horum quibus se tradiderunt, fa-
muli nuncupantur; quasi crudelibus obediunt dominis. Eumque, & emen-
dadores erroris sui rigida fronte contemnunt, temeritate stultitiam defenden-
tes; ignorant, quòd audacia nihil sit aliud, (vt mihi quidem videtur,) nisi
absque sensu, & cogitatione, sententia; procul à se fugans gubernatorem
perturbationum, animum. Cùmque tali fuerit spoliata præsidio, præceps
in profundum fertur impietatis, & quasi quodam amarissimo rheumate, lu-
men mentis obscurat, oculumque eius secundum eloquium Scripturarum,
intractabili tenebrarum nocte circumdat. Vnde qui Origenis terroribus dele-
ctantur, Festiuitatis Dominicæ non sperent præconia, nec vaguenta, aurum,
& margaritas quærant in luto.]

418.

H h 2 Nova

Noua fidei illustratio, non improbat.

419. Cæterum non habetur pro nouitate, illustratio noua rerum fidei, proindeque non est damnandus scriptor eam inferens, ita ut cum dicat nouè, non dicat noua, ut loquitur Vincentius Lyrin. *in commonit. cap. 27.* Illustrans locum Apostoli 1. *Timoth. 6.* quo profanæ vocum nouitates exterminandæ decernuntur; affatus in hunc modum, tractatorem sacrum. [O Timothee, ô Sacerdos, ô tractator, ô Doctor, si te idoneum munus fecerit diuinum, ingenio, exercitatione, doctrina, esto spiritalis Tabernaculi Beseleël, pretiosas diuini dogmatis gemmas exculpe, fideliter coapta, adorna sapienter, adice splendorem, gratiam, venustatem. Intelligatur te exponente illustrius, quod antea obscurius credebatur; per te posteritas intellectum gratuletur, quod antè vetustas non intellectum venerabatur. Eadem tamen, quæ didicisti doce, ut cum dicas nouè, non dicas noua.]

Huncque in sequentibus, præeunte Sancto Basilio *epist. 79. ad Eustathium,* docet esse profectum Religionis, ac fidei, salua vetustate, & exclusa nouitate. Eruuntur enim pleraque, & euoluuntur prius latentia, nec nisi velut in semine habita; quæ sic euoluta, non habentur noua. Illustratio verò ipsa, seu modus confirmandi, aut declarandi dogma fidei, quamuis planè nouus esset, dummodò dogmatis vetustatem non remoueret, labæ careret. Vnde meritò explodendi sunt, qui modum nouum, (ut ipsi quidem putant,) quamuis sit reuera perantiquus; modum, inquam, libertatem cum diuina naturali, & supernaturali prouidentia conciliandi per scientiam mediam, eo tantum nomine criminari vouerunt, quòd nouus esset.

Neque noua illustratio Scripturæ.

420. Similitèrque quoad Scripturarum interpretationem, in qua vidimus veteri nouitatem, non est æstimandum præcipi, ut tantum liceat repetere quæ anteriores tradiderint; sed ut non liceat proferre nouas interpretationes, consensui vnanimi sanctorum Patrum, aduersantes; & quæ stare nequeant cum eorum doctrina. Ita Turrianus *in præfatione ad librum primum de Eucharistia,* Bannes 1. *part. quæst. 1. art. 10. dub. 6.* Azorius *tom. 1. lib. 8. cap. 2. quæst. 3.* Canus 8. *de locis cap. 5.* Alcazar *notat. 19. proem.* Caietanus *prologo in Pentateuchum,* Mendoza *quæst. 2. posit. num. 2.* Basilius Poncius *quæst. 4. posit. cap. 4.* Cætera verò, quæ industria posteriorum excogitare potest, non pertinent ad nouitatem damnatam; alioqui ieiunè nimium, imò eo indignè pronunciamus, de Scripturæ maiestate, quàm exhaustam ab anterioribus fateremur. De posteriorum verò ingeniis iusto demissiùs sentiamus, qui abæreat vacui ex campo, ac vinea, in quibus semper licet spicilegium, & racemationem facere, ut de Scriptura dixit S Ephrem *serm. de Transfiguratione.* Præterè Orig. *homil. unica in libris Reg.* cum protritam explicationem quorundam pūctorum retulisset, subdit. [Sed quantum innouari semper iubetur, qui secundum Euangelicam viuere, & nouum Testamentum semper debet nouis sensibus illustrare, & cantare Domino, iubemur.]

uit Quiros. *ad cap. 3. Malachie*, num. item 3. Meritò denique amorem antiquæ doctrinæ commendat Gerſo *lect. 4. de vita ſpirit. coroll. 8.* Ad mores idem paſſim extendi, ferè fruſtrà monerem, cùm *veteres mores* paſſim pro bonis, & probatis dici videamus, quod multis illuſtrat Iuretus *ad lib. 4. Symm. epiſt. 11.* Sic *vir veterum morum* apud Eutropium *lib. 10.* & apud Vopilcum *in Bonoso.* Aufonius quoque *in Parental. Epigr. 30. veterum foemina morum* dixit, pro muliere ſancta, & pudorata. Qui item ſaluam ſibi manere *veterum morum*, id eſt, probatorum regulam oprabat, *moribus antiquis* ornatos dixit, cùm frugi, & honeſtos vellet dicere, Caſſiod. *lib. 3. epiſt. 5.* Homo *antiqua virtute, ac fide* appellatur, qui à probitate commendatur apud Comicum *in Adelphis act. 3. ſcena 4.* Alius,

Moribus antiquis res ſtat Romana viriſque.

Phaſtorinus denique apud Gellium *lib. 1. c. 10.* & Macrobius *1. Saturn. cap. 5.* ſtatuebat loquendum nouis vocibus, ſed viuendum antiquis moribus; eo quòd antiquitas honeſta, ſobria, modeſta ſit; poſteritas autem veteres mores decoloraret, vt loquitur Seruius ad illud 8. *Æneid.*

Deterior, donec paulatim, ac decolor etas.

*Non omnis nouitas reproba, vel
illaudata.*

423. Hæc quamuis ita ſint, nego tamen deſpiciendos eſſe nouos, quaſi nihil addiderint, vel nulla ex parte veteres æquarint, quod ſanè falſum eſt, & multipliciter præter cæteros id reſellit, qui nunc nunc prodiit Sherlogus *antelog. 4. in Cant. ſect. 13.* Et vt inuidioſam veterum, ac nouorum contentionem dimittam, non debet tamen nouis ſua laus negari. [Eſt enim in ſcriptis vetuſtatis, eſt authoritas maior, & illud Flacci verum ſit, quòd

Meliora dies, vt vina, poëmata reddit.

Habet tamen, & nouitas gratiam ſuam.] Iudicium eſt Franciſci Petrarchæ *lib. 2. de vita ſolitaria ſect. 10. cap. 1.* Nec diſſimilia Franc. Picus *lib. 1. de ſtudio diuina, & humana Philoſ. cap. 7.* & meritò. Nam & ſcriba doctus, profert de Theſauro ſuo noua & vetera. Audi etiam Hiſpanum Poëtam *lib. 5. Epigram. 10.*

Esse quid hoc dicam, visus quod fama negatur.

Et sua, quod rarus tempora lector amat?

Hi sunt inuidia nimirum Regule mores,

Præferat antiquos semper vt illa nouis.

Sic veterem ingrati Pompei querimus umbram,

Et laudant Catuli vitia templa senes.

Ennius est lectus, saluo tibi Roma Marone:

Et sua riserunt secula Maonidem.

Rara coronato plausere Theatra Menandro

Norat Nasonem, sola Corinna suum. }

424. Facit ad hanc mentem, quod, vt poſt Iuſtini anum ait gloſſa celebriſ ad l. Gallus. ff. *de liber. & poſth. verſ. ſi filius*, tanto perſpicaciores, intelligendo per *iuniores* recentiores, qui tamen ſcripta antiquorum euoluerint:

vt Iason limitat ad dictam I. Gallus, initio, num. 51. & Nauarrus miscellan. 47. de orat. Euoluisse potè intelliguntur, non vt ea nudè transcriberent, sed vt iis suas commentationes, & perserutationes, ac inuenta inædificarent. Alioqui, vt S. Bonauentura optimè differit in Prologo sententiarum quest. 4. Ille scriptor non esset *author*, sed *compilator*: & vetustas, qua niteretur, fastidiosa esset, & fructus expers. Ille quippè solus meretur *autor* audire; iuxta S. Bonauenturam, [qui scribit & sua, & aliena: sua tanquam principalia, aliena tanquam annexa ad confirmationem.] Quod profectò non præstat, qui tantùm priùs proposita recantat, & regerit.

Itaque nouitas, vt S. Isidorus Pelus. lib. 2. epist. 46. ait, non debet carere laude sua. [Ne inspicias cantharum, (aiebat Rabbi Iose in capitulis Parrum Hebr. pag. 81.) sed potiùs, quod in eo est. Aliquando enim cantharus nouus, refertus est vino veteri: interdum verò cantharus vetus est, in quo nec nouum vinum est. Sic novos Sanctos, pari cum veteribus veneratione prosequendos esse, si tantum temporis capedo allegetur in contrarium, latè prosequitur Gregorius Nissenus orat. in S. Basilium, initio: attingitque etiam Sanctus Chrysostomus in fronte orationis in SS. Iuuentinum, & Maximum, & benè Gauffridus Abbas Altæ Cumbæ in Prologo vite sancti Petri Tarentasiensis. Non omnem nouitatem in imaginibus, etiam sacris, esse improbandam, latè prosequitur Cardinalis Palæotus lib. 2. de sacris, & prophanis imaginibus, cap. 32.

Nouiloquij sacri non improbatij,
exempla.

Nouæ in Ecclesia voces, cùm vsus, & necessitas tulit, receptæ sunt cum laude, & antiquis minùs commodantibus antepositæ: de quo optimè in hunc modum S. August. tractat. 97. in Ioan. sub finem. [Sunt & doctrinæ Religionis congruentes verborum nouitates, sicut ipsum nomen *Christianorum* quando dici cœperit scriptum est; in Antiochia enim primùm post Ascensionem Domini appellati sunt Discipuli, Christiani, sicut legitur in Actibus Apostolorum; & *Xenodochia*, & *Monasteria* postea sunt appellata nouis nominibus; res tamen ipsæ, & antè nomina sua erant; & Religionis veritate firman- tur, qua etiam contra improbos defenduntur. Aduersus impietatem quoque Arrianorum hæreticorum, nouum nomen Patres *Homoousson* condiderunt, sed non rem nouam tali nomine signauerunt; hoc enim vocatur *Homoousson*, quod est, *Ego, & Pater unum sumus*, vnus videlicet, eiusdemque substantiæ, nam si omnis nouitas, prophana esset, nec à Domino diceretur, *mandatum nouum do vobis*; nec *Testamentum* appellaretur *nouum*, nec cantaretur in vniuersa terra canticum nouum.]

De voce *Homoousson*, quam Arriani, vt nouam auersabantur, sic differit Sanctus Hilarius lib. contra Constantium. [Dic priùs si rectè dici putas: Nolo aduersùm noua venena nouas medicamentorum comparationes; & nolo aduersùm novos hostes, noua bella: nolo aduersùm nouas insidias, consilia recentia. Si enim Arriani hæretici, idcirco *homoousson* hodie euitant, quia priùs negauerunt, nonne tu hodie idcirco refugis, vt hi nunc quoque denegent? Nouitates vocum, sed prophanas deuitari iubet Apostolus. Tu cur pias excludis?

cludis? Cùm præsertim ab eo dictum sit, *Omnia Scriptura diuinitus inspirata utilis est; innascibilem, scriptum nusquam legis, nunquid & hoc negandum erit, quia nouum est?*] Existimauit Iacobus Billius *lib. 5. obseruat. sacra. cap. 7.* eam vocem tempore Niceni Concilij planè nouam fuisse, primùmque ab Eusebio Nicomediensi, Arrianorum primicerio ingestam tanquam abominandam: quod cùm Patres Niceni cognouissent, eamque vocem aptissimè veritatem Catholicam aduersus Arrianos exprimere animaduertissent, hoc verbum in tractatu posuerunt, ait S. Ambrosius *lib. de fide, cap. ultimo.* Ex horrore autem illius vocis à Catholicis meritò adamatæ, tamen tunc nouatæ, factum est, vt Arriani Catholicos per probrum vocarent *Homoousiastas*, vt scribit S. Basil. *epist. 73.* & S. Augustinus *contra sermonem Arrianorum cap. 36.* & in 2. respons. *contra Iulianum lib. 5. n. 73. pag. 116.* Fateor aded infrequenter vocem *Homoouision* tempore Niceni Concilij fuisse vsurpam in mysterio Catholico exponendo, vt potuerit noua videri. Ex quo rectè confirmatur, nouiloquium aliquod cum antiqua veritate consentiens, posse in Ecclesia ferri. Tamen, simpliciter loquendo, ea vox longè ante Nicenum Concilium ad explicandam eandem filij cum Deo Patre essentiam, vsurpata est à Dionysio Alexandrino *in epist. ad Paulum Sarnosatenum*, & à S. Gregorio Thaumaturgo *in Anathematismis*, vt ibi obseruauit Vossius. In alio negotio eandem vocem vsurparat Origenes *comment. in Iobum ad cap. 37.* vbi Genebrardus margini apposuit correctionem textui aduersantem. Censet enim textum esse corruptum, & legendum esse *homouision*. Sed hallucinatur. Rectè enim negat Origenes quicquam esse Deo *ὁμοούσιον*, id est, *unius essentie*, vel *ὁμοούσιον*, id est, *essentie eiusdem*, quia intendit pungere Marcionem qui humanas animas eiusdem cum Deo essentia statuebat, vt Theodoretus est Autor tractans eius hæresim. Sed ad rem. De noua voce *homouision* non respuenda, insigniter planè S. Vigilus, (is enim est autor,) in disputatione Laodicensi, Athanasij nomine cum Ario, *aliquot ab initio paginis.* Nec id patrociniatur nouiloquio, verè inaniloquio, quod exagitauimus in opere *de libertate p. 1. c. 12.* quodque fuisse Sophistis adamatum, signatis exemplis monstrat Cresolius *lib. 3. theatri sophist. c. 23. §. 5.* Pugnat latè pro hoc vsu nouorum nominum, cùm ita fert necessitas, aut utilitas, Sidonius *prefatione ad carmen suum 14.* allegato Tullio, quem etiam in hanc rem laudat S. Hieronymus *in c. 1. ad Galat. ad illud, notum vobis facio Euangelium;* & latè Nicolaus Sufius *lima Ciceroniana c. 8.* Plenè item in hanc rem Espencæus *in Paralipomenis ad epist. 2. ad Timoth. digress. 5.* & Carbo *lib. 4. introd. ad Theolog. c. 14.*

Sententiarum Theologicarum nouitas aliqua, approbanda.

428.

Nouas sententias Theologicas, ex diligenti Scripturarum, & Patrum expositione fabricatas, nec vlla in re conuellentem doctrinam fidei, quis idcirco improbet tantùm, quia ab anterioribus non sunt traditæ? Quinimò posteriores anteriorum laboribus adiuti, possunt pertingere, quod anteriores non pertraxerunt: idque in ipsorum antiquorum decus cedit, iuxta illud Ægydij *in 2. dist. 37. q. 1. art. 3.* [Posteriores existentes super humeros priorum, longiùs vident, quàm priores. Nam si nanus esset super humerum [gigantis, longiùs videret,

videret, quam gigas.] Habet profectò in hac re locum, quod Claudius Imperator apud Tacitum *lib. 11. cap. 8.* in non absimili causa pronunciauit. [Quæ nunc vetustissima credunt, noua fuere; Plebeij magistratus post Patricios; latini post Plebeios; cæterarum Italiæ Gentium post latinos. Inueterascent hæc quoque, & quod hodie exemplis tuemur, inter exempla erit.]

De se, ac descriptionibus suis, & Poëmatiis scitè Iberus Poëta. *lib. 1. Epigr. 55.*

Non me, quòd tibi sim nouus, recuses.

Omnes hoc veteres sibi fuerunt.

Ita profectò sententiis quoque vsu venit. Quæ olim velut in pueritia videri poterant, procedente tempore quasi canescunt.

At nefas est, contra quàm maiores, (præsertim Patres,) senserunt, opinari. Audio ignauorum garritum, & prætextum hebetum ingeniorum. Contra Patres vniuersos sentire in re theologica, & ad fidem aliquatenus reducibili, nefas profectò sit. In aliis verò materiis, ab eis plerumque sine noxa disceditur, vt Canus *lib. 7. de locis cap. 3.* rectè statuit. Imò in illis ipsis, quas dixi aliquid à Patribus intactum proferre, vel quæ ipsi non nisi in radice, aut in semine attigerint, explicare distinctiùs, aut educere, est laude dignissimum. Nec nisi per crassam admodum intelligentiam decretorum Ecclesiæ, quibus antiquæ doctrinæ non aduersari, & Patribus inharere iubemur, laceratur à nonnullis ea agendi ratio. Quibus meritò opponamus, quod olim Richardus Victorinus *Prologo in expositionem visionis Ezechielis*, aliquibus id ipsum eo tempore effutientibus opposuit. [Quidam, (inquit,) quasi ob reuerentiam Patrum, nolunt ab illis omiſsa attentare, ne videantur aliquid ultra maiores præsumere. Sed inertix suæ eiusmodi velamen habentes, ocio torpent, & aliorum industriam in veritatis inuestigatione, & inuentione derident, subsannant, & exsufflant. Sed qui habitat in calis irridebit eos, & Dominus subsannabit eos. Nos autem à Patribus pertractata cum omni alacritate perquiramus; & sagaciter inuenta cum omni liberalitate in commune proferamus, vt impleatur, quod scriptum est, *pertransibunt plurimi, & multiplex erit scientia.*]

Inquirere in ista paulo accuratiùs placuit, cum vt veritas per necessaria innotesceret; tum vt occurreretur difficultati, quæ opus quoddam nostrum aliquando grauauit, ob approbatum in eo opere illud *Martyrium*, quod Eusebius *miseriordia* appellauit. Concitatus est in id opus quispiam, causatus nouitatem sententiæ. At neque ea verè est noua sententia, neque omnis sententia noua, improbanda, tantùm, quia noua; vt benè statuit Carthus. *in præmio ad 2. sent. Simancas in Cathol. Institut. cap. 50.* & Corduba *lib. 2. q. 3.* Optimè verò, & subiectis exemplis id palpabiliter demonstrantibus, id tradidit Ioannes Sanchez *disp. 29. selecta.*

Pruriginosa, & leuis nouatio, in omni genere improbanda.

Liquet ex dictis, quatenus nouitas, in libris de fide, aut rebus sacris, toleranda, quatenus improbanda sit. Quod verò ad libros attinet de aliis argumentis ad seueriores disciplinas pertinentibus conscriptos, certum est coercendam

Ii

omniò

429.

430.

omnino esse ingeniorum quorundam pruriginem nouandi, à quibus nulla ex causa, antiqua doctrina per meram petulantiam conuellitur. Sic merito superiore seculo, & litteratorum iudiciis, & potestatis quoque regiae decreto, quod extat apud Carpentarium in *Alcinoum*, explosa est insana temeritas Petri Rami sectarij, qui in Physicis nouos sibi calles terere, & abiecta Aristotelica doctrinae soliditate, nouis nugis scholas implere machinabatur. Medicis *Thessalus*, & postea *Paracelsus* ob nouitates quas adamarunt, in tanto pretio non sunt. Inter Theologos Scholastico minutiloquio dantes operam, Gerso in *epistola ad studentes Collegij Nauarra*, inserta tomo primo, hanc librorum nouam doctrinam ostentantium editionem, valde improbat, sisti volens in antiqua doctrina. Ex hac classe, insignia ingenia duo, Durandus, & Aureolus minus bene audiunt, quod ingeniis, quibus valebant plurimum, indulserint in plerisque; & nouas eudere, ac comminisci opiniones, communem tramitem sine causa deserendo non dubitarint. Estque haud dubie argumentum iudicij minus exquisiti, nec satis maturi, vel emuncti, ferri facile, & absque vrgenti ratione, extra viam: ita vt quamuis res de qua agitur, ad scholae tricas mere pertineat, nec inde dispendium vllum doctrinae fidei, vel sanis, ac puris moribus sit timendum, tamen consultissimum sit, quando manifesta ratio non vrget, ab anteriorum placitis non discedere. Qui autem praecipites circumferuntur omni vento doctrinae, & quidquid in cerebrum venit, temere effutiunt, merito displicent, tanquam temerarij; possetque ea temeritas, (quippe primus gradus malignitatis doctrinae,) satis esse ad libri confixionem, si non exigua, & rara esset, nec in leuis momenti doctrinam, quam sanam retineri, & vitij expertem interesset. Etiam modus nouus docendi, siue res diuinas, siue naturales, cum aduersatur receptissimae apud omnes retrò antiquos consuetudini, iure improbat, vt fecisse Academiam Parisiensem quoad Raimundum Lullum, testatur Gerso *tomo primo tract. de examinatione doctrinarum, parte 2. consid. 1.*

Neque tamen inducenda seruitus ingeniorum.

431. Hæc tamen eo non pertinent, vt scriptores etiam de argumentis, in quibus versamur, velimus esse serua percora, aut Ixiones eandem semper molam versantes; cuiusmodi sunt plerique vmbra ipsi suam extimescentes, qui nisi totidem verbis, ac syllabis apud aliquem, qui dux gregis habeatur, sententiam aliquam conceptam, & expressam repererint, ab ea velut ab aspide declinant, causantes nouitatem. Rubiginem hanc, imò pestem bonorum ingeniorum, nemo prudens approbet. Eam Seneca iam olim castigauit *epist. 33.* [Quousque, (inquit,) sub alio moueris & impera, & dic, quod memoriae tradatur, aliquid de tuo profer. Omnes itaque istos nunquam authores semper ininterpretes, sub aliena vmbra latentes, nihil puto habere generosi; nunquam ausos aliquando facere, quod diu didicerunt, memoriam in alienis exercuerunt. Aliud est, meminisse, aliud scire. Meminisse est rem commissam memoriae, custodire: at contrà scire est, & sua facere quæque, nec ab exemplari pendere, & rotas ad magistrum respicere. Hoc dicit Zeno, hoc Cleanthes. Aliquid intersit inter

inter te, & librum. Quousque disces? Iam, & præcipe? Quid est quare audiam, quod legere possum? Multum, (inquit,) viua vox facit. Non quidem hæc, quæ alienis verbis commodatur, & actuarij vice fungitur. Adice nunc, quod isti, qui nunquam tutelæ suæ sunt; primum in ea re sequuntur priores, in qua nemo non à priore desciuit, deinde in ea re sequuntur, quæ adhuc quæritur; nunquam autem inuenietur, si contenti fuerimus inuentis. Præterea qui alium sequitur, nihil inuenit, imò nec quærit. Quid ergo? Non ibo per priorum vestigia? Ego verò utar via veteri, sed si propiorem, planioremque inuenero, hanc muniam. Qui ante nos ista mouerunt, non domini nostri, sed duces sunt.]

Rectè Durandus in *Prologo*, ait hanc esse *insipientiam bestialem*, præcludentem viam inquisitioni veritatis, præstantem sciendi impedimentum, & violenter opprimentem lumen rationis. Alphonsus de Castro *lib. 1. aduersus hæreses cap. 7.* appellat *miserrimam seruitutem*. Asperius quoque in has, (vt Ioann. Picus Apologiæ initio pronunciat) ingeniorum angustias, agit passim Catharinus in opere *de immaculata Conceptione Deipara*. Nimia hæc est depreciatio ingeniorum aui posterioris. Quod enim de Mose puero notauit Philo *lib. 1. vita eius*, ingenia præclara in rebus difficilibus aliquid semper de suo comminiscuntur, & addit. [Nam præclara ingenia, multa nouant circa scientias.]

*Multa in humanis disciplinis recens excogitata,
cum laude.*

Itaque fas omninò esse debet, & verbo, & scriptis editis, suffragante ratione valida, & seclusa omni incommodatione, doctrinæ sacræ inde inferenda, inire aliquando non signatam anterioribus vestigiis viam, & nouam doctrinam proferre de ingenij penu. Sic quamuis antiquis maiori ex parte placuisse videatur cælorum soliditas, meritò tamen recentiores, adacti iis phænominis, quæ ex parte veteres notarant, vt Varro, teste D. Augustino *lib. 21. ciuit. c. 8.* & ipsi recentiores diligentius obseruarunt, ad fluxam, & liquidam cæli planetarum constitutionem inuehendam, sunt adducti; & qui eos à nouitate sunt criminati, (quales plerique auditi ante annos aliquot,) senili vitio, cui noua nunquam placent, laborare sunt visi. 432.

In moralibus quoque, videmus quàm multa, mutationem cum laude suscipiant in dies. Pleræque sententiæ, quibus aliquis contractus habebatur illicitus, explosæ sunt, inualescentibus contrariis. Et quamuis Gerſo *1. p. epist. ad studentes Collegij Nauarra*, laudet Buridanum in proæmio Ethicorum, profitentem se pluries deceptum esse, adhærendo nouis rationibus, ideòque eas non sequuturum; tamen id de quauis rationum in moralibus nouitate non rectè dici, experientia docet. Itaque quod de morum sapientia, & libris de ea editis scriptum est à Seneca *epist. 64.* æquè de omni genere disciplinarum, & librorum valer. [Veneror inuenta sapientiæ, inuentoresque adire, tanquam multorum hæreditatē iuuat. Mihi ista acquisita, mihi laborata sunt; sed agamus bonum patre familiaris. Faciamus ampliora, quæ accepimus. Maior ista hæreditas à me ad posteros trāseat. Multum adhuc restat tēporis, multumque restabit, nec vlli nato post mille 433.

secula præcludetur occasio aliquid adhuc adiiciendi.] Et paulo pòst. [Multum egerunt, qui ante nos fuerunt, sed non peregerunt.] Eadem Themistius orat. 15. latè pro hac nouitate pugnans. Lactantius item pulchrè lib. 2. *Instit. cap. 8.* [Dedit omnibus Deus pro vitili portione sapientiam, vt & inaudita inuestigare possent, & audita perpendere. Nec quia nos illi temporibus antecesserunt, sapientia quoque antecesserunt; quæ si omnibus æqualiter datur, occupari ab antecedentibus non potest. Illibabilis est tanquam lux, & claritas Solis; quia vt Sol oculorum, sic sapientia lumen est cordis humani. Quare cum sapere, id est, veritatem quærere, omnibus sit innatum, sapientiam sibi adimunt, qui sine vlllo iudicio, inuenta maiorum probant, & ab aliis pecudum more ducuntur.]

Huiusmodi ergo nouitas, in materiis de quibus agimus, cum ratio valida non deest, nec inde quicquam rebus theologis incommodandum timetur; & auctori, & libris innoxia esto; æquè, ac nouitas vocum, pro qua in his materiis admittenda, cum res fert, pugnat optime Sidonius præfatione ad carmen suum 14.

Cauenda oblesio Doctrinae sacrae, ex nouatione humana.

434. Volo ex nouitate in re Philosophica, alteriusve disciplinae naturalis propria, non incommodari doctrinae sacrae, siue directè, siue indirectè; quia tunc locus meritò esset confixioni. Sic Copernicus, & alij, qui frigidis quibusdam ratiunculis ducti, caelorum immobilitatem, & terrae stabilitatem recens inuenerunt, quia apertè aduersantur Scripturis, caeli, ac Solis gyrationem; terrae verò in æternum stantis firmitatem tradentibus, iure sunt explosi, eorumque tractationes confixæ. Nec procul à periculo, proindeque etiam à confixionis debito, visa mihi semper est abesse, noua sententia Philosophica de structura continui ex meris punctis extensis, & virtualiter diuisibilibus, tametsi corporeis, & materialibus; inde enim via sternitur, Angelorum tametsi impartibilium materialitati, & corporeitati, quam sana Doctrina reprobat. Similiter nouam sententiam Philosophicam Petri de Lorca, qui simul, & semel, (tametsi non nisi transeunter,) formam, & priuationem eius, duasque oppositas formas inesse per momentum eidem subiecto existimauit; inde periculofam semper sum arbitratus, quòd, vt idem auctor falsus consequenter est, dici posse videatur, quòd, grãtia sanctificans, & mortale peccatum, coexistant in eadem anima per momentum; panisque, & corpus Christi, sub iisdem accidentibus transeunter inueniantur. Præterea noua sententia Gulielmi Gibieufi, qui libertatem moralitatis fundatricem, negauit esse potestatem viro libet flexilem: censuit autem esse amplitudinem ex adhesionem cum Deo; ex falso philosophico fundamento, multas in rem theologiam strabiligines inuehit, plenè suo loco discussas; ob quas ea sententia probari nullo modo potest. Dammodò igitur declinentur scopuli, & occasione Philosophiæ non patiatum dispendium vllum sacra doctrina, non est tantoperè circa res philosophicas vitanda nouitas, quàm circa res sacras, & Religionem; faciliusque ferendum est, vt in Philosophicis sentiat quisque quod libet, vt Sanctus Augustinus rectè monuit 5. *confess.* quem adducit S. Thomas *op. 10.*

Videndum

Videndum tamen est, ne incommodatio doctrinæ theologicæ à noua sententia Philosophica, inconsideratè, & sine fundamento prætendatur. Quæ ratione nuper aliquis, integro libello, tanquam non ferendam in Theologia, exagitaui sententiam ab Ægidio Coninck, & Aresio recens adiuuentam, de aquæ in vinum intransmutabilitate. Censuit enim inde sequi, totum, quod est in Calice post consecrationem, non esse adorandum, quod illi videtur magnum inconueniens. An rectè, nunc non discutio: facile autem quis dixerit, quod existimo verissimum, idcirco totum quod est in calice adorari, quia siue aqua modico illo tempore, quod ab ea immixta intercedit arte consecrationem, vertatur in vinum; siue, quod verius videtur, non vertatur; (non quod sit naturaliter intransmutabilis in vinum, sed quod desit mora sufficiens;) tamen idcirco vertitur in Christi sanguinem, atque aded est adorabilis suprema adoratione, quia materia consecrationis calicis, est vinum vsuale, quod non excludit aliquam aquæ admisionem. Itaque sententia Philosophica, cui Ægidius Coninck, & Aresius adhæserunt, inconsideratè, & licenter nimis, explosa est tanquam periculosa. Quam præcipitem, & inconsideratam de aliorum placitis pronunciandi rationem, aio esse declinandam, bono & æquo censori, cui non est timendum vbi non est timor.

435.

Circa mitiora studia, laxior nouandi facultas.

Adhuc multò plus concedi velim, nouitati, in amœnioribus litteris; nec immeritò Flaccus lib. 2. epist. 1. de ea iudicij obtorsione exoptulat, qua tantum quæ terris, & temporibus suis semota quis videt, plausu digna reputat. Ille contra.

436.

*Si meliora dies, ut vina, poemata reddit,
Scire velim, pretium chartis quotus arroget annus.
Scripior abhinc annos centum qui decidit, inter
Perfectos, veteresque referri debet? an inter
Viles, atque novos? Excludat iurgia finis.
Est vetus, atque probus centum qui perficit annos:
Quid? qui deperit minor vno mense, vel anno,
Inter quos referendus erit? Veteresne poetas.
An quos & presens, & postera respuet etas?
Iste quidem veteres inter ponetur honestè,
Qui vel mense breui, vel toto est iunior anno.
Vtior permissio; caudaque pilos, & equina
Paulatim vello, & demo vnum, demo etiam vnum.
Dum cadat elusus ratione ruentis acervi,
Qui redit ad fastos, & virtutem aestimat annis,
Miraturque nihil, nisi quod Libitina sacrauit.*

Plinius item lib. 1. epist. 16. & lib. 6. epistol. 21. authores novos, non minus quàm antiquos, probandos docet. Adi & Iurerum ad lib. 1. Symmachi, epist. 3.

I i 3 Sed

Sed hæc scriptionis, non rerum nouitas est. Quoad ipsam quoque rerum nouitatem, egregiè Fabius *lib. 10. Instit. c. 2. & 5.* in hanc rem differit; & pigri esse ingenij tradit, putare nihil superesse.

Quæ aliquando malè improbata ob nouitatem.

437. In summa, non est prætermittenda obseruatio, & in disciplinis, & in præxi pietatis, digna notatu; pleraque nimirum inculari nouitatis, quæ reuera sunt perantiqua, nec nisi iniuria temporum, vel hominum incuria, in desuetudinem abierant. In sententiis & Philosophicis, & Theologicis, hoc in dies experimur, refodi nimirum in dies placita, quæ initio videntur noua, postea autem deprehenduntur antiqua. Exemplo sit in Philosophicis opinio, quæ raritatem negat esse qualitatem ab extensione, & certa tantæ materiæ connotatione distinctam; quam cum præter receptum vsum ante annos aliquot inuexissemus, vix censuram erroris effugimus. Et quamquam rationibus nostris occurrere non possent, qui damnationem urgebant; tamen nouitatis præiudicio grauabamur, donec fuisse eam sententiam innumerorum veterum Scholasticorum, ac Philosophorum, apertè demonstrauius. In Theologicis eandem aleam subiit sententia nostra de absolutione pœnitentis, qui externum doloris signum præbuisset quidem, non tamen Confessarium petiisset. Itémque alia sententia de peccati commissionis ratione purè positua. Hæc placita nouitatis in nobis damnata, anteriorum fuisse Doctorem clarè monstrauius aduersus præcepta nonnullorum iudicium.

438. In negotio pietatis tot encomiis postea à viris grauissimis exornata secessio Carthusianorum, malè initio audiuit, tanquam noua; quam tamen fuisse perantiquam, his verbis monstraui illius æui scriptor Gulielm. Abbas S. Theodorici, ad fratres de Monte Dei, *ferè initio.* [Implete gaudium meum, non meum tantummodò, sed omnium diligentium nomen Dei, vt in vacietate vestitus deaurati de auro sapientiæ Dei. Reginæ assistentis à dextris sponsi, vestro studio, vestra instantia, ad Dei gloriam, & magnam coronam vestram, & gaudium omnium bonorum, hoc sanctæ nouitatis instauretur ornamentum. Nouitatem verò dico, propter linguas nequam; ; (à quarum contradictione abscondat vos Deus in abscondito faciei suæ,) hominum impiorum, qui cum manifestum lumen veritatis obnubilare non queunt, de solo nouitatis nomine cauillantur: veteres ipsi, & in veteri mente nescientes noua meditari: vt res veteres non capientes vinum nouum; quod si eis infunderetur, rumperentur. Sed hæc nouitas non est nouella vanitas. Res enim est antiquæ Religionis, perfectè fundatæ in Christo pietatis; antiqua hæreditas Ecclesiæ à tempore Prophetarum præmonstrata, iamque nouæ gratiæ sole exorto, in Ioanne Baptista instaurata, & innouata; ab ipso Domino familiarissimè celebrata.]

439. Reformatio Ordinis Religiosi collapsi, insimulata aliquando est nouitatis, vt refert, & refellit Ioannes Nider *lib. 1. de reform. Relig. cap. 7.* vbi monstrat non omnem nouitatem esse improbandam, immò in Scriptura, septem nouitates commendari, *cordis, oris, conuersationes, bonæ fame, seu nominis, ac vitæ.*

Quid

Quid creber vsus Sacramentorum , eum per S. Ignatium instauratus , & in Ecclesiam reuocatus postliminio est , quantam à nouitate infamiam apud tepidos , imò frigidos , & à corde mortuos sustinuit ? Et tamen nihil fuisse in Christiana Ecclesia antiquius , constat ; & monstrauit eo ipso tempore , quo feruebant tam sancti vsus allatratores , Christophorus Madridius , iusta lucubratione de eo argumento. In Societatis I E S V instituto , quàm multa initio veluti noua damnarunt , plerique antiquarij ? Monstrauit tamen postea non pauci , & in iis accuratè Basilius Pontius Augustinianus , & Petrus Ribadeneira , nihil inter nos nouum esse , quod non fuerit in seculis , quæ fuerant ante nos. Non constitutionem aliquorum in statu Religioso per vota simplicia , non dominij per Religiosos retentionem , non eruditionem iuuentutis , etiam in mitioribus studiis ; non Chori defectam , non vllum denique ex iis , quæ liuentes oculi , & animi in Societatis instituto vellicarunt. Vt potuerimus profectò nos quoque vsurpare illud , Carthusianis de Monte Dei à Gulielmo Abbate dictum. [Sileant ergo , qui in tenebris de luce iudicantes , vos arguunt nouitatis , ex abundantia malæ voluntatis ipsi potiùs arguendi vetultatis , & vanitatis.]



PARTITIO II.

De actus confixionis librorum.

B obiecto progredimur ad actum , cuius dotes , ac nauos 440.
hic non persequar , quia locus illis erit inter tractandum de potestate configentium , eiusque expromendæ modo. Nunc itaque considerabimus circa confixionem , illud duntaxat , debeat ne semper totalis esse , an partialis aliquando esse possit , aut etiam debeat , cum respectu habito ad lectores , quorum varia conditio varium configendi modum deposcat ; tum etiam simpliciter , ratione habita librorum , qui sint eiusmodi , vt quæcumque sit lectorum conditio , verari eos ex parte tantùm , & velut castrati , aut etiam prorsus aboleri par sit.